

Nr. 2

BAZŪVE

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2011. gada 3. oktobris

ANDREJAM PUMPURAM 170

Ilgvars Hofmanis
vēstures maģistrs

Šā gada 22. septembrī aprit 170 gadu, kopš pasaulē nācis izcilais jaunlatviešu dzejnieks, literārā eposa „Lāčplēsis” autors Andrejs Pumpurs. Savā garajā mūžā A. Pumpurs kļuvis, varbūt, pat par pašu izcilāko tautas pirmās Atmodas darbinieku.

Nākamais dziesminieks dzimis 1841. gada 22. septembrī Lielvārdē, kļausu kalpa ģimenē. Bērnībā mazais Andrejs ar lielu interesi klausās tā dēvētās mīļās mātes, t. i. vecmāmiņas, tautasdziesmās, nostāstos un ticējumos, gūdamis vielu vēlākajai daiļradei. Draudzes skolā zēns ir vislabākais skolēns, turklāt vecāki par saviem līdzekļiem apmaksā dēla iespēju skolā apgūtos priekšmetus vasarā mācīties vēlreiz vācu valodā. Skolu pabeidzis, jauneklis dodas lūgt mācītājam palīdzību tālākai izglītībai. Mācītājs jaunajam censonim atsaka, jo „tik zemas kārtas” ļaudis nevarot par mācībām samaksāt. Vēlāk A. Pumpurs iestājas kara skolā Maskavā, kur ar viņa drauga Friča Brīvzemnieka palīdzību to iekārto krievu nacionālisti — slavofili.

1888. gadā sarakstītais literārais eposs „Lāčplēsis” ir augstākais jaunlatviešu lite-

rārais sasniegums. Dzejnieks apzinās, cik svarīgi latviešiem vācbaltiešu kontrolētajā vidē apliecināt sevi kā kultūrtautu.

„Laimīgajai latviešu tautai” allaž bijis savs krāšņs Dievu panteons, augsta tikumība un rakstīti likumi, augstas skolas un pamācoši aforismi. „Kulturālā latviešu tauta” tāpat kā viss, kas ir labs un cēls, ir nākusi no Austrumiem; turpretī „jaunie bruņinieki” — no Rietumiem. „Lāčplēša” autors nebūt neiebilst pret pašas kristietības sludināšanu un tās humāno mācību, bet gan pret šīs mācības ļaunprātīgu interpretāciju. Dzejniekam vācu bruņinieki ir laupītāji, kuriem baznīca atļaidusi grēkus.

Kā jau romantiķis, A. Pumpurs savā darbā ir visai tālu no vēsturiskās patiesības, bet vēstures izziņošana jau arī nebūt nav viņa un citu jaunlatviešu mērķis. Vēsture pirmās latviešu tautas Atmodas darbiniekiem kalpo par ieroci tautas pašapziņas celšanai, diskriminācijas un asimilācijas novēršanai.

Sava mūža laikā A. Pumpurs pieredzēja arī „Austrumu briesmas”. XIX pēdējās desmitgades un XX gs. pašu sākumu Baltijā raksturo brutāla pārkrievošana, kas sevišķi krasi izpaužas skolās. Taču vēl dzīvi palikušie jaunlatvieši vairs nerod sevī spēku jaunām cīņām. Viņu vietā nu stājas jauna paaudze, kuras spilgtākais dzejnieks ir Rainis.

GRĀMATA PAR NEAPJAUSTĀM VĒRTĪBĀM

Vineta Bite
BRN korektore

Mani fascinēja Māras Jakubovskas romāns „Akmeņi, Akmentiņi...”, kuru Braila rakstā ir plānots izdot 2012. gadā. Romāns lika man aizdomāties, kādi esam tad, kad tiekam „izgrūsti” no ierastās vides.

Romānā „Akmeņi, Akmentiņi...” ir stāstīts par situāciju, kurā var nonākt ikviens no mums. Tā galvenie varoņi — tipiska mūsdienu rīdzinieku ģimene — labi izglītoti un atalgoti, pašpārliecināti par sevi un ar zināmām pilsētnieku ambīcijām. Jādomā, ka nekas nespēj viņus satricināt,

tomēr arī šo ģimeni skar Dižķibeles. Viņiem tiek piedāvāta iespēja grūtos laikus pārļaut attālu radnieku tukšajā mājā „Akmeņos”. Tur sākas šīs ģimenes cita dzīve, kurā iepriekšējā pieredze ir absolūti nederīga. Kādreiz nesvarīgais atklājas citā gaismā, un daudz kas jāapgūst no jauna. Mājas ir kā likteņa ironija — pārbaudījumi seko cits citam. Tie skar gan draudzību, gan mīlestību, gan savstarpējās attiecības.

Vai mainīsies viņu attieksme atgriežoties Rīgā pēc pusotra gada, kas pavadīts „Akmeņos” — tas paliek mūsu iztēles ziņā!

No sirds iesaku izlasīt šo grāmatu, jo tajā ir viedi vārdi: „Visam ir sava nozīme. Jebkas, kas ar mums notiek, ir būtisks un nav beznozīmīgs.”

DIVVIENTULĪBĀ AR GRĀMATU

Dina Kāgane-Kovaļova
Braila raksta nodāja

Bibliotēkas direktori Tamāru Melbergu un mūsu lasītājus vieno aizraušanās ar daiļliteratūru. Tieši par un ap to būs mūsu saruna, kas ilga divu kafijas paužu garumā.

1976. gadā Tamāra pabeidza Latvijas Universitātes filoloģijas fakultāti, taču pamati interesei par valodu un literatūru tika ielikti jau 6. klasē. Atmiņā spilgti palikušas 1. dzejas dienas, kurās Anna Sakse uzstājās ar priekšlasījumu no grāmatas «Pasakas par ziediem». Savukārt «Poētis-

kajā kafejnīcā», kas tolaik atradās Mazajā Ģildē, mazā skolniece varēja nobaudīt kūkas gan dzejas, gan mūzikas pavadījumā.

Sobrīd Braila un audiogrāmatu klāsts ir kļuvis nesalīdzināmi bagātāks un daudzveidīgāks, bet septiņdesmito gadu Latvijā, lai apgūtu literatūras klasiķu darbus, neredzīgam studentam nācās izlīdzēties ar kolēģu priekšlasījumiem vai materiāliem no audiokasetēm krievu valodā. Taču studenti ātri vien savā starpā sadarbojās un «sadalīja» garo literatūras sarakstu, lai pēc tam vakaros sapulcētos un viens otram pārstāstītu grāmatas sižetu. Ne daudzi ar nožēlu Tamāra atzīst, ka studiju laikā nav izdevies atrast kritērijus, kas daiļdarbam piešķir augstvērtīgas literatū-

ras raudzi, tāpēc sevi dēvē par subjektīvu vērtētāju. Atmiņā palikusi spraiga diskusija par Imanta Ziedoņa jauniznākušo dzejoļu krājumu «Kā svece deg». Pasniezējs toreiz ironizējis: «Jums laikam tuvāka ir Skaidrītes Kaldupes dzeja par «baltajiem bērziem»...», uz ko Tamāra neapmuls: «Jā, pasniedzēj! Man tuvāka ir dzeja, ko es saprotu, varu baudīt un līdzpārdzīvot.» Tāpēc mīļas kļuvušas grāmatas par laukiem, jo tās raisa bērniības atmiņas.

Tamāra ar smaidu piemin Aleksandra Dimā romānu «Grāfs Monte Kristo», jo grāmatas varoņa piedzīvojumi spēja aizraut ne tikai jaunībā, bet vēl aizvien. Savukārt pēdējā mēneša spilgtākais atklājums literatūrā šķiet Sāras Larkas grāmata «Balto mākoņu zemē». Tā ieved lasītāju 19. gadsimta Jaunzēlandē, piesaista ar spilgtiem dabas aprakstiem un sapludina

šīs zemes pirmiedzīvotāju un Anglijas ieceļotāju dzīves.

Kaut arī digitalizācijas laikmetā pieprasījumam pēc Braila raksta grāmatām ir tendence sarukt, tās aizvien būs nepieciešamas un tiks izdotas. Braila raksta lasīšana ir ne tikai garīga, bet arī fiziska nodarbe, bez kuras cilvēks var notruhināt uztveres spējas. Šī problēma nāk līdzīvi visām jaunajām tehnoloģijām, kas vienlaicīgi gan atvieglo mūsu dzīvi, gan padara kūtrākus un mazaktīvākus. Tamāra atzīst, ka plašais audiogrāmatu klāsts ir vienkāršāks un relaksējošāks veids, kā iepazīt daiļliteratūru, taču dzeju gan labprātāk izvēlas lasīt Brailā, jo tādējādi veidojas tieša līdzdarbība ar tekstu un spilgtāks pārdzīvojums. Un reizumis lasītājam tomēr ir nepieciešama divvientulība ar grāmatu, kur pa vidu neatrodas diktora balss.

RUNĀ LASĪTĀJS!

LABDIEN, AVĪZĪTES „BAZŪNE” REDAKCIJA!

Laima Locāne

Izlasīju avīzītes pirmo numuru, kurš man patika. Noderīga bija informācija „Bibliotēkas ziņas”. Par bibliotēkas dzīvi un iecerēm labprāt lasītu arī turpmāk. Patika sadaļa „Pietuka Krustiņš”. Interesanti, ka literārais varonis Pietuka Krustiņš jeb Krustiņu Petaks un mans vecvectēvs Georgs Petaks ir uzvārda brāļi. Mans vecvectēvs Georgs Petaks bija mežsargs un dzīvoja Jaunlaicenes pagasta „Medņu” mājās. Vairāk nekā pirms 100 gadiem viņš apprecēja Martu Skrodeli no Zeltiņu pagasta. Marta bija vecākā meita 11 bērnu ģimenē. Mans vecvectēvs nomira vairākus gadus pirms manas dzimšanas, bet vecvecmammu Martu atceros no agrās

bērniības. Vecvecmamma bija liela stāstniece. Viņas atmiņas un stāsti ietekmēja manu iztēli un fantāziju.

Tumšie rudens vakari mūsu senčiem bija laiks, kad stāstīja pasakas un teikas, minēja mīklas.

Es ar meitu Anniju kopīgi saceram mīklas. Mūsu mīklas ir izskanējušas radio raidījumā „Greizie rati”.

Publicējam Laimas un Annijas mīklas bez atminējumiem, ļaujot lasītājiem izmēģināt spēkus atminēšanā. Aicinām sūtīt savus atbilžu variantus uz avīzītes redakciju. Pareizo atbilžu autorus gaida balvas. Nākošajā numurā publicēsim šo mīklu pareizās atbildes, kā arī vēl trīs Laimas piedāvātās mīklas. Labu veiksmi!

1. Guļ zālē čūska, dzeloni zemē,
Garo asti upurim apmetusi,
Nogalēt nevēlas, bet vajā ar nelaiž.

2. Vecmamma rudeņos friziere bija;
Ar nazi rūpīgi bārdas tiem skuva,
Aiz garajiem matiem tos bizēs pina.
Skaistās pīnes uz vadža kāra.

3. Gara, traka jumprava danco,
Lēkā un lēkā un nerimst,
Kaut pati jau muklājā grimst.

4. Gara man mute, asi zobi vairāku kārtu.
Ar kantainu žokli es grauztu un grauztu,
Ja mutē man garauša kārumu liks.
Meža Janka līdzī man netiks.

PIETUKA KRUSTIŅŠ

Zane Rižija

Pietuka Krustiņa krustmāte

Tas, mīlotā tauta, notika mūsu
plašajā Latvijas univerzumā 1905. gadā,
bet vai tā nenotiek arī mūsu dienās?
J. Kalniņš, „Kalna Kaibēni” raksta tā:

„Hronikā (1905/6)

*...sacēlās vispāri lielas jukas un
nevienādības. Skolas (lasi – bibliotēkas,
Pietuka Krustiņa piezīmējums) ikkatra
programmas ziņā rīkojās par sevi. Daža
atmeta pastāvošo programmu pavisam,
daža to darīja pa daļai, dažā palika arī
negrozīti pie visa agrākā, kaut gan pēdējo
nebija daudz. Vislielākās nevienādības
izcēlās pašu skolotāju starpā par turp-
māko programmas jautājumu. Daži no
tiem šai lietā aizsteidzās priekšā pat
visiem mītiņu „rezolūciju” lēmumiem: daži
uzstāja, ka skolās ievadama politikas
mācība, citi – ka rādāma embrioloģija un
anatomija; citi gribēja, lai bērniem dod
tādu brīvību, ka tie var nākt stundās tik*

*tad, kad viņiem prāts
to vēlas, un mācīties tik
to, kas pašiem patīk
u.t.t.*

*Tā tas vilkās bez-
galīgā jukumu dažādībā
nedēļu sešu līdz Ziemas
svētku brīvlaikam. Pēc tam līdz ar ka-
raspēka ierašanos griezās viss pamazām
atpakaļ vecās sliedēs, un tā arī palika līdz
ziemas beigām. Pie skolniekiem arī tika
nomanīts tā saucamais streikošanas gars,
bet ne tik spēcīgs, ka varētu parādīties
atklāti.”*

Šajos juku laikos tiek nodedzināta arī
Reiņa un Matīsa vadītā Kaibēnu skola,
kurā abi brāļi strādāja un dzīvoja. Uz
Matīsa jautājumu, vai Reinis uz ilgu laiku
grasās vēl palikt Kaibēnos, Reinis atbild
grūtsirdības smagumā: „Man nav māju,
kur palikt, un es saku Dievam par to pal-
dies. Es esmu brīvs, man nav jānoskatās,
kā nelietība kādā dienā atnāk un sade-
dzina to, kas manu roku sastrādāts un
sakrāts.”

BAZŪNE

VA «Latvijas
Neredzīgo bibliotēka»
bezmaksas avīzīte

Izdota Braila raksta nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.

Redaktore Gunta Bite un Zane Rižija.

E-pasts: gunta.bite@neredzigobiblioteka.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā Pakalpojumi

Tālrunis: 67522131, 29137112

Iznāk pateicoties «Latvijas Valsts meži» atbalstam!